

صلح بدون عدالت

حقوق بشر و اجرای آن از سوی حکومتها شکاف عظیمی وجود دارد. این باور تبلیغ می شود که کشورهای پیشرفته صنعتی سالهاست که پیش شرطهای سیاسی - اجتماعی حقوق بشر را پشت سر گذاشته اند،

Watzal, Ludwig. *Frieden ohne Gerechtigkeit, Israel und die Menschenrechte der Palästinenser*, Köln, Böhlau, 1994, 392 pages.

به طوری که حقوق بشر و دموکراسی در این کشورها به هم گره خورده است. در حالی که در کشورهای توسعه نیافته، اجرای حقوق بشر با مشکلات بسیار روبه رو است. اما در منطقه خاورمیانه، حقوق بشر در اسرائیل که پیوسته از آن به عنوان کشوری پیشرفته و صنعتی یاد می شود چگونه است؟ پاسخ به این سؤال را دکتر واتزل سعی می کند در کتاب صلح بدون عدالت ژرفکاوانه و با استفاده از منابع دست اول پاسخ گوید.

حقوق بشر به مثابه مسئله ای فراملی حوزه های اخلاقی، حقوقی و سیاسی جامعه بشری را در برمی گیرد و برای تمام مردم جهان بدون توجه به رنگ، نژاد، مذهب و ملیت خصلت مشترکی دارد. لذا رسالت انسانهای آگاه ایجاب می کند در مقابل تلاش حکومتهای خودکامه در جهت محدود کردن حقوق فردی مدنی و سیاسی واکنش نشان دهند. واقعیت این است که میان حمایت از

لودویک واتزال که کتاب خود را به تمام قربانیان جنگ اعراب و اسرائیل تقدیم می‌کند، به حقوق بشر به عنوان یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین دستاوردهای تاریخ تفکر بشری می‌نگرد و از مردم آگاه جهان دعوت می‌نماید علیه تبعیض نژادی، نقض حقوق مدنی و سیاسی فلسطینی‌ها و ضرورت اعاده کامل حقوق مشروع ملت فلسطین اعتراض کنند.

نویسنده سالهایی را به خاطر می‌آورد که مسئولان کشوری و لشکری اسرائیل ادعا می‌کردند حکومت اشغالگر با نظام‌های قدیمی قیمومت کاملاً فرق دارد، ادعایی که در دو دهه ۵۰ و ۶۰ در ایالات متحده آمریکا طرفداران بسیار داشت. در حالی که به اعتقاد نویسنده، اسرائیلی‌ها عملاً طی ۱۹۹۴ - ۱۹۴۹ با بی‌توجهی به بیش از ۶۶ قطعه نامه شورای امنیت و مجمع عمومی سازمان ملل متحد که در محکومیت اسرائیل صادر شده بود، از بازگشت آوارگان فلسطینی جلوگیری می‌کردند. حکومت اسرائیل با پرولیزه کردن روستاییان و کسب درآمدهای هنگفت ناشی از کار و فعالیت آنها مناطق اشغالی، بویژه نوار غزه، را به زندان

بزرگی تبدیل کرده بود.

کتاب دارای یک مقدمه، ۴ فصل و یک نتیجه‌گیری است. فصل اول به بررسی چگونگی پیدایش نهضت صهیونیستی و تأسیس اسرائیل که با اشغال زورمندانه فلسطین از سوی یهودیان صورت گرفت، می‌پردازد. تجزیه و تحلیل ۴ جنگ اعراب و اسرائیل و علل و محتوای معاهده صلح اسرائیل با جنبش آزادی‌بخش فلسطین (۱۹۹۳) از دیگر موضوعاتی است که در این فصل مورد تجزیه و تحلیل داخلی قرار می‌گیرد. نویسنده با ارائه تحلیلی تاریخی، ضمن ریشه‌یابی علل داخلی و خارجی پیدایش اسرائیل، تصویری کامل از اوضاع و احوال سیاسی و مذهبی خاورمیانه ارائه می‌دهد. او در بررسی علل سسازش سازمان آزادی‌بخش فلسطین با اسرائیلی‌ها بر ۳ مسئله که در شکل‌گیری، بقا و دوام اسرائیل نقش اساسی دارند، تأکید دارد:

۱. نقش جنبش صهیونیستی به مثابه سنخ خاصی از ملی‌گرایی افراطی؛ ۲. نقش تعیین‌کننده کشورهای آمریکا، انگلستان، فرانسه و یهودیان مقیم این کشورها در حمایت از تأسیس اسرائیل؛ ۳. عدم وجود

وحدت بین کشورهای عربی و رهبران آنها بر سر مسئله فلسطین.

نویسنده در فصل دوم کتاب به تفضیل از مسائلی چون حق تعیین سرنوشت، حقوق مردم در مناطق اشغالی، ساختار حقوقی و اداری اسرائیل، نقش قوه قضائیه و دیوان عالی قضایی در صدور احکام علیه فلسطینی ها و نقش دادگاههای نظامی که هیچ یک از اصول حقوقی مبتنی بر اصول منشور ملل متحد را رعایت نمی کنند، بحث می نماید. نویسنده در این فصل با مقایسه اقدامات قضایی و صدور احکام دادگاههای کشورهای دموکراتیک اروپایی در دفاع از حقوق انسانها با وضعیت دادگاههای اسرائیل و احکام صادره از سوی آنها علیه شهروندان فلسطینی به این نتیجه می رسد که رفتار حقوقی حکومت اسرائیل بیشتر بر اقتدار گرا بودن این حکومت، نه دموکراتیک بودن آن، دلالت دارد.

در فصل سوم، نویسنده به یکایک مواردی که نقض کننده حقوق بشر در اسرائیل و مناطق اشغالی است، می پردازد. از نظر او، موارد نقض حقوق بشر در مناطق اشغالی عبارت اند از: ۱. سلب آزادی های مدنی،

بویژه آزادی های سیاسی؛ ۲. جلوگیری از مشارکت واقعی مردم در انتخابات؛ ۳. توقیف غیرقانونی و خودسرانه هزاران فلسطینی، اعم از زن و مرد، حتی جوانان زیر سن قانونی؛ ۴. دستگیری های بدون مجوز و محکومیت مجرمان سیاسی در دادگاههای نظامی؛ ۵. اعمال انواع شکنجه جسمی و روحی که در بسیاری موارد منتهی به فوت یا نقص عضو می شود؛ ۶. بیرون راندن اجباری فلسطینی ها از محل سکونت خود و کشتار بیرحمانه تعداد زیادی از شهروندان فلسطینی در معابر و محل کار؛ ۷. اقدامات تروریستی علیه فلسطینی ها از قبیل تهدید، خرابکاری، اعمال خشونت و غیره.

دکتر واتزال خاطرنشان می سازد از زمان شروع انتفاضه تا پایان ۱۹۹۳ بین ۱۴ تا ۱۵ هزار فلسطینی، عمدتاً جوانان، دستگیر شده اند. در این مدت، نیروهای امنیتی اسرائیل ۲۳۵ کودک فلسطینی زیر ۱۶ سال را به قتل رسانده اند. از این تعداد ۶۴ نفر دوازده ساله و بقیه بین ۱۳ تا ۱۶ سال سن داشته اند. نویسنده در این فصل با ارائه نمودار و جدول از تعداد کشته ها، مجروحان و شمار تبعیدیان و شرح شیوه شکنجه روحی

و جسمی در زندانهای اسرائیل سعی می کند ضمن آگاه کردن افکار عمومی جهان از فجایعی که در اسرائیل می گذرد، آنها را احتمالاً به واکنش و طرفداری از مردم فلسطین وادارد.

در فصل چهارم، نویسنده از ۱۷ سازمان اصلی و مهم حقوق بشر که در اسرائیل و مناطق اشغالی فعالیت می کنند، نام می برد. نویسنده معتقد است اطلاعاتی را که این سازمانها از وضعیت زندگی فلسطینی ها جمع آوری می کنند باید مثبت ارزیابی کرد. در عین حال، بر ضرورت ایجاد یک سازمان هماهنگ کننده اطلاعات تأکید دارد؛ چرا که به اعتقاد او ناهماهنگی موجود در اطلاع رسانی از وضعیت فلسطینی ها، به رغم فعالیت نسترده و قابل توجه این سازمانها، به روشن شدن افکار عمومی جهان کمک لازم را نمی کند.

در پایان، نویسنده علل ادامه بحران در مناطق اشغالی و تندروتر شدن بیش از پیش جنبش فلسطین را مورد بررسی قرار می دهد. او تأکید دارد که معاهده صلح ساف-اسرائیل (سپتامبر ۱۹۹۳) که به امضای رایین و عرفات رسید، یک معاهده

صرفاً شخصی بوده که آن را آمریکا به آنها تحمیل کرده است. این معاهده و قرارداد غزه-اریحا (مه ۱۹۹۴) هیچ یک نتوانست وضعیت زندگی فلسطینی ها را به نحو اساسی تغییر دهد. این قرارداد، هرچند

امیدهایی را برای استقرار صلح در خاورمیانه برانگیخته، ولی در عمل به معنای ادامه سلطه اسرائیلی ها بر مردم فلسطین با روشهای دیگری است. روی هم رفته، نویسنده به تمام قراردادهایی که تاکنون بین فلسطینی ها و اسرائیلی ها امضا شده بدبینانه نگاه می کند. او در نهایت، به این نتیجه می رسد که دستیابی به صلحی پایدار در خاورمیانه تنها زمانی امکان پذیر است که موقعیتی برای همزیستی مسالمت آمیز بین مسلمانان و یهودیان فراهم آید. طبیعی است این وضعیت زمانی فراهم خواهد آمد که حکومت اسرائیل به اشغال سرزمینهای فلسطینی خاتمه دهد، از توپل به خشونت دست بردارد و حقوق مذهبی و سیاسی و ارضی ملت فلسطین را به رسمیت شناسد.

علیرضا زغندی

دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی

دانشگاه شهید بهشتی